

การค้นหาค้นหาต้นแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้
ในชีวิตประจำวัน: กรณีศึกษาการออกแบบความคิด
เชิงวิเคราะห์ของกลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐม
Searching for Prototype Buddhist Dharma Principles
in Daily Life: A Case Study of Thinking Analysis
of Youth Groups in Nakhon Pathom

Received 25 July 2024

Revised 26 September 2024

Accepted 8 October 2024

กฤติกา ชนะกุล¹

Kridtika Chanakun²

ณัฐหทัย นีรัตติชัย³

Nathatai Nirattisai⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐมต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ศึกษาวิธีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครปฐมไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3) ได้ต้นแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ออกแบบจากกลุ่มเยาวชนเพื่อเยาวชน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม ประเทศไทย
E-mail: Kridtika31@gmail.com

² Assistant Professor, Lecturer of Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม ประเทศไทย
E-mail: Nathataini@gmail.com

⁴ Assistant Professor, Lecturer of Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand.

375 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลจากนักวิชาการ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และการสนทนากลุ่มจากนักเรียนจำนวน 10 คน รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และออกแบบซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำไปทดสอบจากโรงเรียนจำนวนสองแห่ง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประพุดติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามหลักเบญจศีลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) และหลักพรหมวิหาร 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90) 2) วิธีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือเกิดความตึงเครียด นักเรียนได้เลือกนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้เพราะหลักธรรมเป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิต อีกทั้งหลักธรรมยังเป็นเหมือนสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของให้ประพุดติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีของสังคม 3) ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปทดลองใช้ได้จริงผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ เบญจศีลและพรหมวิหาร 4

คำสำคัญ: การค้นหาตัวแบบ, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, การคิดเชิงวิเคราะห์

Abstract

This research article aims to study 1) the opinions of youth in Nakhon Pathom province on the application of Buddhist principles in their daily lives, 2) the methods by which the youth of Nakhon Pathom province apply Buddhist principles in their daily lives, and 3) the development of a model designed by youth for youth to incorporate Buddhist principles. The research employed quantitative, qualitative, and action research methodologies. Data collection for the quantitative research was conducted through a questionnaire administered to 375 students in Nakhon Pathom

province. Additionally, interviews were conducted with 12 participants, including scholars, successful professionals, and school administrators, and a focus group discussion was held with 10 students. The information gathered was analyzed and used to develop a model through action research, which was subsequently tested in two schools.

The findings are as follows: 1) Participants showed a strong commitment to following Buddhist principles in their daily lives, with high adherence to both the Five ($\bar{x} = 3.93$) and the Four Brahmaviharas ($\bar{x} = 3.90$). 2) When facing life's challenges, students often relied on Buddhist teachings for guidance. These principles not only helped them solve problems but also kept them grounded in moral values and social norms. 3) The practical application of Buddhist principles was successfully tested using Design Thinking. This approach, incorporating the Five Precepts and the Four Brahmaviharas, provided a structured method for applying these teachings in real-life situations.

Keywords: Searching for models, Buddhist principles, Thinking analysis

บทนำ

เยาวชนเป็นบุคคลที่จะต้องเติบโตเพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศในอนาคต การเป็นพลเมืองคุณภาพนั้นจะต้องมีพัฒนาการที่ดีอย่างรอบด้านและสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของกลุ่มเยาวชน ย่อมต้องมีคุณลักษณะแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ศาสนาและจริยธรรมเป็นปัจจัยแวดล้อมชีวิตและสังคม ที่ช่วยเหลือเลี้ยงรักษาชีวิตและสังคมของมนุษย์ไว้ เป็นสิ่งที่แผ่ซ่านกันไปหมด ปกคลุม

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน เป็นแกนกำกับทั้งชีวิตของบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เป็นไปด้วยดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539, น. 3) ศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนใช้เป็นที่พักเมื่อยามเกิดความทุกข์ ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับยึดเหนี่ยว และขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ และนำไปสู่การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การที่จะพัฒนาให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้นั้น จะต้องพัฒนาควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม โดยควรเริ่มจากการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย และสถาบันที่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนของชาติ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว และในสถาบันการศึกษา (กนกรัตน์ พิชมัย และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2558, น. 577) ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวว่า การพัฒนาเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาเพื่อให้มนุษย์ได้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การที่เยาวชนจะพัฒนาได้เยาวชนต้องรู้ 3 ศาสตร์ คือ 1) พุทธศาสตร์หรือพุทธศาสตร์เป็นศาสตร์สำหรับรู้หรือศาสตร์ว่าด้วยความรู้ 2) ธรรมศาสตร์หรือจริยศาสตร์เป็นศาสตร์สำหรับการประพฤติปฏิบัติ 3) สังฆศาสตร์หรือ สัมพันธศาสตร์เป็นศาสตร์สำหรับทำความเข้าใจหรือยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2537)

เยาวชนจัดอยู่ในช่วงของพัฒนาการวัยรุ่นเป็นวัยคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นช่วงวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตถึงขีดสมบูรณ์เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ในขณะที่พัฒนาการทางจิตใจยังไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร บางครั้งความไม่สัมพันธ์กันของพัฒนาการทั้งสองด้านมีผลทำให้เด็กวัยนี้ต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ได้ง่าย (Yuen, 1998, อ้างถึงใน จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์, 2556, น. 60) อารมณ์ของวัยรุ่นจะมีทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์วิตกกังวล รัก อิจฉา โกรธ เกลียด อาฆาต ดื้อดึง กลัว เบื่อหน่าย หรืออยากรู้ อยากเห็น ลักษณะการแสดงออกของอารมณ์ที่เด่นในวัยรุ่น คือ อารมณ์จะเร่าร้อน อ่อนไหว เปลี่ยนแปลงง่าย บางครั้งสับสนไม่มั่นคง บางครั้งพลุ่งพล่าน

ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ ในขณะที่บางครั้งการเก็บกดอารมณ์ไม่กล้าแสดงออก และอารมณ์เหล่านี้จะค่อยๆ สงบ ทุเลาลง เนื่องจากมีประสบการณ์ชีวิตและเริ่มปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ดีขึ้น (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์, 2556, น. 61) ในระยะเวลาที่เด็กต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างเข้มข้นในแทบทุกด้านทำให้วัยรุ่นนี้เป็นวัยที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน เพราะหากดำเนินชีวิตผิดพลาดหรือปรับตัวไม่ถูกต้อง จะต้องกลายเป็นวัยรุ่นที่เป็นปัญหาปัญหาบางอย่างหากแก้ไขไม่ทัน หรือไม่ได้รับการแก้ไขจะยึดเยื้อไปจนเข้าวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการแก้ไขปรับพฤติกรรมต่างๆ ทำได้ยากยิ่งๆ ขึ้น โดยจะพบว่าในช่วงวัยรุ่นปัญหาที่พบ เช่น ปัญหาการเสพยาเสพติด ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน ปัญหาการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

การคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) เป็นกระบวนการคิดที่ทำให้เราสามารถทำความเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างละเอียด เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นก็สามารถนำเสนอแนวทางการแก้ไขได้เป็นอย่างดี แก้ได้ถูกจุด และเป็นการค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่อาจไม่เคยพบมาก่อน หลายคนอาจคิดไม่ถึงว่า “เด็ก” เป็นกลุ่มคนที่เหมาะกับการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) เนื่องจากเป็นวัยที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ หากลองให้นำเสนอความคิดเห็นบางอย่าง อาจเห็นมุมมองที่ผู้ใหญ่ต้องประหลาดใจ (ปรีดี นุกุลสมปรารณา, 2563) ดังนั้นเยาวชนจึงถือเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความเจริญงอกงามของพัฒนาการในด้านต่างๆ การที่จะทำให้เยาวชนสนใจสิ่งใดนั้นควรมาจากการตระหนักรู้ของพวกเขา เนื่องจากเยาวชนได้ผ่านการอบรมสั่งสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาซึ่งได้บ่มเพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชน คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เยาวชนเห็นว่าเป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

การทบทวนวรรณกรรม (Literature review)

แนวคิดหลักที่นำมาใช้ ประกอบด้วย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาการและปัญหาวิจัย งานวิจัยในต่างประเทศ รวมถึงหลักธรรมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงค้นพบหลักธรรมความจริง ความดี ความถูกต้อง นำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อนำทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

1. หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543, น. 45-50) ได้กล่าวถึง หลักธรรม ไว้เป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย

1.1 หลักธรรมต่อตนเอง คือ หลักธรรมคำสอนที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อตนเองเพื่อความดีงามและคุณค่าแห่งชาติ เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข นำหลักธรรมมาปฏิบัติหรือประยุกต์หลักธรรมมาใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง ได้แก่

- ศิล คือ ความประพฤติทางกายและวาจาให้สุภาพเรียบร้อย เพื่อรักษาสันติสุขแห่งประชุมชน ศิลในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศิล 5

- สมาธิ คือ สภาวะ ที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดอยู่ไม่ว่าจะเป็น การคิดการพูดหรือการกระทำกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยที่จิตนั้นไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไปมา

- ปัญญา คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน เข้าใจ รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมที่คอยกำกับศรัทธาเพื่อให้เชื่อประกอบด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย

- อิทธิบาท 4 ได้แก่ หลักธรรมเพื่อความสำเร็จ สิ่งซึ่งมีคุณธรรมเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จตามที่ตั้งใจและหวังความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งใจ ต้องเป็นคนที่มีสมบุรณ์

- สัมปยุตธรรม คือ หลักธรรมของคนดีหรือมนุษย์ที่แท้

1.2 หลักธรรมต่อผู้อื่น คือ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงามกับผู้อื่น เพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ได้แก่

- พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมของพรหมหรือธรรมของท่าน ผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์

- ทิศ 6 คือ บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธดุจทิศที่อยู่รอบตัวจัดเป็น 6 ทิศ เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่างๆ

- สังคหวัตถุ 4 คือ เป็นหลักธรรมการยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น เป็นการผูกไมตรีด้วยการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน

- ขรราวาสธรรม 4 คือ หลักธรรมสำหรับการครองเรือน

1.3 หลักธรรมต่อสังคม คือ หลักปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของสังคม ส่วนรวม หรือเรียกว่า หลักธรรมระหว่างมนุษย์กับสังคม ได้แก่

- จิตสาธารณะจิตที่คิดสร้างสรรค์เป็นกุศลและมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม กรรมดี คือ การกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี

- หลักธรรมธิปไตย คือ ว่าด้วยการทำดี ความถูกต้อง ไม่หวังผลตอบแทน ใช้กับการตัดสินใจยุติธรรม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้สามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตได้จริง ประกอบด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, น.124-127) หลักเบญจศีล 5 หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักขรราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอริยสัจ 4 หลักสติสามารถนำมาปฏิบัติได้ ได้แก่หลักธรรมต่อตนเอง หลักธรรมต่อผู้อื่น หลักธรรมต่อสังคม เพื่อความดีงามและประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องต่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หลักธรรมระหว่างมนุษย์กับสังคม ซึ่งจะต้องรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี มีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบด้วยวินัยพร้อมทั้งแรงจูงใจใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์มุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ

ปรับทัศนคติและค่านิยมให้สมแนวเหตุผล มีสติ กระจือหรือรัน ต้นตัวทุกเวลา แก้ปัญหาและพึ่งพาตนได้ด้วยความรู้คิด

2. พัฒนาการและปัญหาวัยรุ่น

วัยรุ่นมีพัฒนาการหลายด้านแต่ละด้านมักพบว่าวัยรุ่นมักเผชิญ การเปลี่ยนแปลงจนเรียกได้ว่าเป็นปัญหาหากขาดความรู้ความเข้าใจในตนเอง รวมทั้งจากความเข้าใจของผู้อื่น พัฒนาการด้านต่างๆ มีดังนี้

วัยรุ่น คือ ช่วงอายุหลังจากแรกเริ่ม (อายุประมาณ 10-12 ปี) จนถึง อายุประมาณ 21 ปี โดยเพศหญิงจะย่างเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพราะ จากสภาพสังคมปัจจุบันทำให้เด็กส่วนใหญ่เรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งต้องใช้ ระยะเวลาในการเรียนมากขึ้นด้วยทำให้การเข้าสู่ภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ ที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองเกิดขึ้นช้าลงไปด้วย สำหรับลักษณะเด่นๆ ของ วัยรุ่น คือ เป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง ทางด้านอารมณ์ ร่างกาย สังคม สติปัญญาจิตใจและพฤติกรรม อีกทั้งต้องมีการปรับตัวมาก จึงเป็นวัยที่มีปัญหามากที่สุด ทั้งปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมทางเพศการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ฯลฯ ซึ่งพัฒนาการแต่ละด้าน ของวัยรุ่นมีดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างมาก โดย เด็กชายจะเข้าสู่ระยะเร่งของการแตกเนื้อหนุ่มในช่วงอายุ 14-15 ปี แต่บางคน อาจเร็วหรือช้ากว่านี้ก็ได้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสัดส่วน รูปร่าง และ โครงสร้างร่างกายที่โตขึ้น มีลักษณะหูดิถุมิทางเพศได้แก่ มีกล้ามเนื้อมากขึ้น ไหล่กว้างขึ้น สะโพกแคบ มีขนตามแขนและหน้าแข้ง มีหนวดเครา เสียง เปลี่ยนแปลงแตกพร่าและห้าวขึ้นโดยเด็กจะบังคับเสียงได้ต่อเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ตอนปลาย ส่วนในด้านความสูง ในช่วงแรกเด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กชาย แต่ ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายเด็กชายจะสูงกว่าและมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิง

พัฒนาการทางอารมณ์

อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่มีความหลากหลาย ทั้งโกรธ อิจฉา เกลียดชัง กลัววิตกกังวล เศร้า รัก พอใจ ตื่นเต้น โดยมีลักษณะเป็นอารมณ์รุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ เป็นผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างมากและรวดเร็วนั่นเอง สำหรับในด้านความต้องการของวัยรุ่นที่เด่นมากได้แก่ ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง เป็นอิสระจากครอบครัว ความต้องการยอมรับและยกย่องจากกลุ่มเพื่อน ฯลฯ

พัฒนาการทางสังคม

วัยรุ่นเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์และอยากรู้จักตนเอง (Search for identity) ต้องการเป็นที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงต้องการความเป็นส่วนตัวและต้องการคิดเองทำเองในหลายๆ เรื่อง ผู้ปกครองควรให้ความเข้าใจวัยรุ่นและควรเป็นผู้ที่ให้ความรัก ความเข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้อิสระแก่วัยรุ่นตามสมควร โดยไม่ปล่อยปละละเลย ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เคร่งครัดหรือเจ้าระเบียบจนเกินไป อีกทั้งควรส่งเสริมให้วัยรุ่นได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยให้เขาได้สำรวจคุณลักษณะ ความสามารถและความสนใจของตนเองด้วย นอกจากนี้วัยรุ่นยังเป็นวัยที่สำคัญกับเพื่อนมาก มีการรวมกลุ่มกันระหว่างเพื่อนสนิทในลักษณะของแก๊ง (Gang) และในระยะต่อมาก็จะมีความสนใจเพศตรงข้าม และอาจมีการคบหา นัดหมายไปเที่ยวกันตามลำพัง (Dating) กับเพศตรงข้าม

พัฒนาการทางสติปัญญา

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงขั้นสูงสุด คือ ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal operational stage) ตามแนวคิดของชองปีอาเจ (Jean Piaget) โดยเริ่มมีความคิดแบบผู้ใหญ่ มีพัฒนาการทางด้านความรู้ความเข้าใจในระดับสูง มีความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลและยืดหยุ่นได้กับปัญหาต่างๆ สามารถแก้ปัญหาอย่างมีระบบระเบียบแบบนักวิทยาศาสตร์ มีความสามารถที่จะคิดถึงสิ่งที่ไม่มีตัวตนหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมโดยเฉพาะเรื่อง

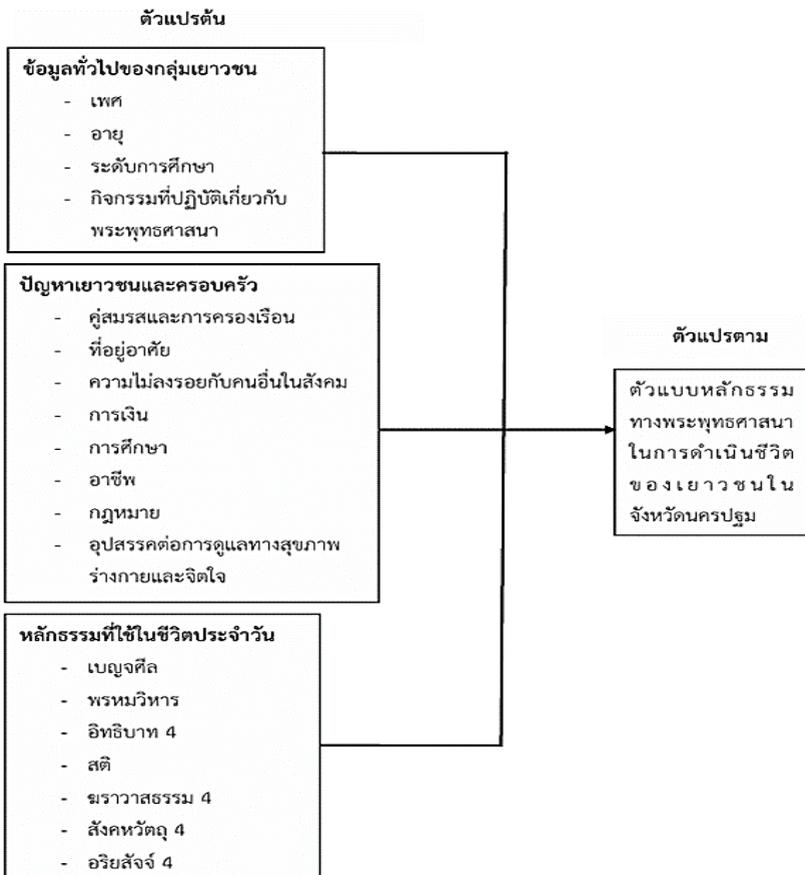
ศีลธรรมจรรยาต่างๆ ดังจะเห็นได้จากวัยรุ่นบางคนสามารถเขียนบทประพันธ์ หรือนวนิยายได้ นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีความจำและสมาธิดี สามารถทำงาน ติดต่อกันเป็นเวลานานได้อีกด้วย (ณัฐกร อินทุยศ, 2556, น.124-126)

3. งานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับเยาวชน

Karin and Christina (2022, pp. 1-16) กล่าวถึง การยึดถือ คุณธรรมสร้างสรรค์ แสดงถึงความจำเป็นในการรับฟังความคิดเห็นทางศีลธรรม ของเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมสามารถสร้างความเข้าใจเชิงสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้ เนื่องจากความสามารถด้านจริยธรรมเป็น ความสามารถที่มีพื้นฐานมาจากความเข้าใจเชิงสัมพันธ์ระหว่าง บริบททางสังคม วัฒนธรรมของการดำรงอยู่ของ ผลการศึกษาพบรูปแบบการศึกษาเป็นส่วนสร้าง กรอบการแสดงความคิดเห็นทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนได้ โดยส่วนที่ สำคัญที่หล่อหลอมศีลธรรมของเด็กและเยาวชน ได้แก่ วัฒนธรรม กิจกรรม ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น เด็กและเยาวชนตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบ การเดินทางโดยการใช้รถไฟฟ้าแทนการขับรถที่ใช้น้ำมัน ซึ่งเป็นการใช้ศีลธรรม และมีพื้นฐานด้านเสรีภาพในการตัดสินใจได้ โดยการกระทำเหล่านี้ถูกเชื่อว่าเป็น การช่วยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการสะท้อนของคุณธรรมของมนุษย์ แสดงให้ เห็นว่าเด็กและเยาวชนมีความตระหนักถึงวิธีการประพันธ์ทางศีลธรรมทางสังคม ผ่านทางความคิดมากยิ่งขึ้น การศึกษาในสภาพแวดล้อมเหล่านี้ จึงเป็น การเสริมสร้างเสรีภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านศีลธรรม และเปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนสามารถมีเสรีภาพในการแสวงหาโอกาส ภายใต้การสนับสนุนของ ครู ผู้ปกครอง และคนอื่นๆ และสิ่งสำคัญคือการเปิดโอกาสและรับฟังเด็ก และเยาวชน ในขณะเดียวกันการศึกษาของ Siedlikowski et al. (2021, pp. 661- 676) วัยเด็กเป็นรากฐานในฐานะการสร้างแนวคิดใหม่ เนื่องจากเด็ก ถือเป็นตัวแทนของความกระตือรือร้นและมีบทบาททางสังคมในชีวิตประจำวัน สามารถสรุปได้ว่าสิทธิ์เสรีของเด็กและเยาวชนแสดงให้เห็นผ่านมิติหลักที่ สัมพันธ์กันสามประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของความปรารถนา ความกังวล และความสามารถของเด็กและเยาวชน การศึกษายังเปิดเผยให้เห็นเรื่องราว

ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาและประถมศึกษา เกี่ยวกับแรงบันดาลใจ ความกังวล และความสามารถของนักเรียนทางด้านศีลธรรม พบว่าเด็กและเยาวชนบางกลุ่มได้มีการผ่านสถานการณ์ที่ต้องมีการตัดสินใจ ซึ่งพวกเขาได้ใช้ วิจารณ์ญาณ มีการใช้เหตุและผลในการแยกแยะก่อนที่จะลงมือทำ แต่ทั้งนี้ พื้นฐานหรือข้อมูลในการตัดสินใจก็แตกต่างกันในแต่ละบุคคลจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ต้องวางรากฐานจากครอบครัว โรงเรียน และสังคมของเขาต่อไป

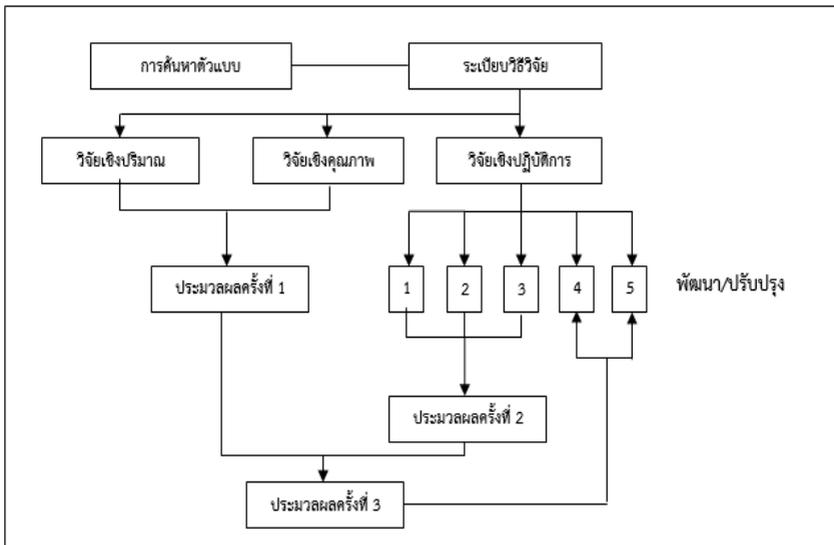
กรอบแนวคิดในการศึกษา



เครื่องมือและวิธีการวิจัย

1. วิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการค้นหาตัวแบบฯ โดยนำความคิดเชิงวิเคราะห์จากกลุ่มเยาวชนชนจังหวัดนครปฐม มาเป็นตัวอย่างในการร่วมกันออกแบบกับนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ในการวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย 3 แบบ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ภายใต้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจ (Empathize) 2) การนิยาม (Define) 3) การสร้างสรรค์ (Ideate) 4) การจำลอง (Prototype) และ 5) การทดสอบ (Test) มาใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการได้มาซึ่งตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2563) ดังแผนภาพ



2. ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 4 อำเภอ 29 โรงเรียน ในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอบางเลน อำเภอพุทธมณฑล และอำเภอสสามพราน จำนวน 17,293 คน (สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม, 2565) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน อีรุฎฐิ เอกะกุล, 2543) และสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) โดยเลือกพื้นที่ในการศึกษาโดยใช้อำเภอเมืองนครปฐมเป็นศูนย์กลางและเว้นระยะห่าง 1 หน่วยจากอำเภอเมือง คือ เว้นจากอำเภอเมืองนครปฐม และได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-6 ตามกลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบกำหนดโควต้า (Quota sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยกำหนดได้ล่วงหน้า ได้จำนวน 375 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กำหนดวิธีการที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face - to -face) จากนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 คน บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) เยาวชนที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐมและมีความสนใจทางพระพุทธศาสนา จำนวน 10 คน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เลือกโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนนั้วราษฎร์บุญมีรังสฤษดิ์และโรงเรียนภัทรญาณวิทยา เพื่อทดลองใช้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ

1) ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กระบวนการคิดเชิงออกแบบปัญหาของเยาวชน รวมทั้งเอกสารทางราชการอื่นๆ ดำเนินการรวบรวมทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์การวิจัย

2) กำหนดขอช่วยตัวแปรที่ต้องการศึกษา สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์

3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนาแบบสอบถามให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามนั้นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดคะแนนไว้ ดังนี้

ผลการตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อคำถาม ค่าความเที่ยงตรงถือว่าใช้ได้ แสดงว่าข้อคำถามความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนั้นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เหมาะสม ภาษามีความชัดเจน และเข้าใจง่าย คำถามประกอบด้วย

ตอนที่ 2 การประพจน์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน 0.940 ตอนที่ 3 การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 0.902 ตอนที่ 4 ความคิดเห็นทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 1.000

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 20 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และพัฒนาแก้ไขเสร็จแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้

เครื่องมือเชิงคุณภาพ

1) ศึกษาเอกสารทางวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

2) กำหนดขอบข่ายและประเด็นคำถามที่ต้องการให้มีความครอบคลุมกับขอบเขตการศึกษาวัตถุประสงค์ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนาแบบสอบถามให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามนั้นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดคะแนนไว้ ดังนี้

ผลการตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อคำถาม ค่า IOC \geq .50 เท่ากับ 0.976 ถือว่าใช้ได้ โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อที่ 1 ท่านมีประสบการณ์อะไรบ้าง เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ และนำมาใช้อย่างไร ได้คะแนน

1.000 ข้อที่ 2 ท่านได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้กับบุคคลใดบ้าง ต่อไปนี้ ได้คะแนน 0.917 ข้อที่ 3 ท่านได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องใดบ้าง ที่ท่านนำไปใช้ตามข้อ 2 ได้คะแนน 1.000 ใช้ได้ ข้อที่ 4 เมื่อมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เช่น ด้านครอบครัว ด้านการทำงาน ท่านทำอย่างไร ได้คะแนน 1.000 ข้อที่ 5 เมื่อท่านต้องเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านเลือกที่จะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาใดบ้าง ได้คะแนน 0.961

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบถูกต้องและพัฒนาปรับปรุง เรียบร้อยแล้ว ไปเก็บข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลหลักต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น โรงเรียน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์

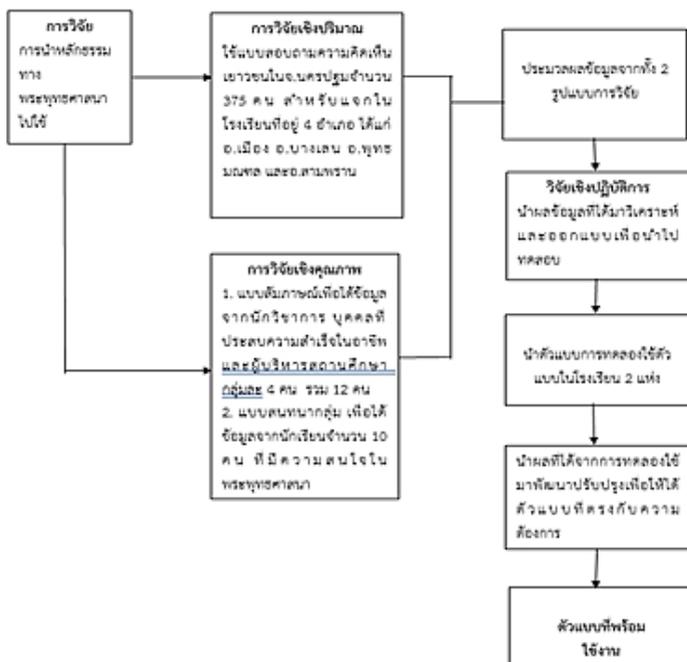
ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และตอนที่ 3 วิเคราะห์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยสถิติบรรยายโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแปลค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามตามเกณฑ์ของ Best (1981, pp. 179-187) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง โดยแปลความหมายการให้คะแนนจากค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการต่างๆ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทดสอบ มาดำเนินการจัดระบบ ระเบียบและหมวดหมู่ เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล นำข้อมูลที่ได้อมาเรียบเรียงและสรุปผล

จากเครื่องมือและวิธีการวิจัย สามารถอธิบายวิธีการวิจัยได้ดังนี้
 วัตถุประสงค์ข้อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐมต่อ
 การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้การวิจัยเชิง
 ปริมาณ (Quantitative research) วัตถุประสงค์ข้อ 2) เพื่อศึกษาวิธีการนำ
 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครปฐมไปใช้ใน
 ชีวิตประจำวัน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และ3) เพื่อได้
 ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ออกแบบจากกลุ่มเยาวชนเพื่อ
 เยาวชน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยสามารถสรุปเป็น
 ภาพได้ดังนี้

เครื่องมือและวิธีการวิจัย



งานวิจัยชิ้นนี้ ผ่านการรับรองการวิจัยในมนุษย์ ของคณะกรรมการ
จริยธรรมการทําริชัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ จว.289/2566

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการค้นหาค้นหาตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ไปใช้ในชีวิตประจำวัน กรณีศึกษาการออกแบบความคิดเชิงวิเคราะห์ของ
กลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐม ตามวัตถุประสงค์ที่ 1) ความคิดเห็นของ
กลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐมต่อการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ในการดำเนินชีวิตประจำวันจำนวน 375 คน ผลจากแบบสอบถามพบว่า
ความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนจังหวัดนครปฐมต่อการใช้หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย เบญจศีล 5 พรหมวิหาร 4
อิทธิบาท 4 สติ ขรราวาสธรรม 4 สังคหัตถ์ 4 อริยสัจ 4 โดยสามารถอธิบายเป็น
ตารางสรุปได้ดังนี้

หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	ค่าเฉลี่ย	การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
เบญจศีล 5	3.93	<ul style="list-style-type: none"> ● พยายามหลีกเลี่ยงไม่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของสิ่ง เสพติด 4.19 ● ไม่เคยคิดที่จะขโมยของคนอื่นถึงแม้จะมี โอกาสก็ตาม 4.07 ● ไม่เคยคิดที่จะประพฤตผิดในกาม 4.00 ● ไม่เคยคิดที่จะทำร้ายสิ่งมีชีวิตไม่ว่าเป็นมนุษย์ หรือสัตว์ 3.74 ● ไม่มีนิสัยที่จะพูดจากประชดประชัน พูด ส่อเสียดหรือกล่าวคำเท็จ 3.66

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ค่าเฉลี่ย	การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
พรหมวิหาร 4	3.90	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ความสงสารแก่ผู้ที่มีความทุกข์ยากเดือดร้อน 3.98 ● มีความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข 3.93 ● มีความรักให้กับผู้อื่น 3.88 ● มีจิตใจที่เป็นกลางรู้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ 3.79
อิทธิบาท 4	3.79	<ul style="list-style-type: none"> ● พอใจในสิ่งที่มีอยู่ทุกวันนี้ 3.86 ● มีความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ของตนเอง 3.81 ● คิดก่อนทำเสมอ 3.79 ● มีจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย 3.68
สติ	3.77	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้ตัวเสมอไม่ว่าทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม 3.94 ● ไม่เคยประพฤติตนให้อยู่ในความประมาท 3.69 ● มีความรอบคอบเสมอก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด 3.69
ฆราวาสธรรม 4	3.72	<ul style="list-style-type: none"> ● มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3.87 ● ยอมเสียสละ เช่น เวลา/สิ่งของ ให้ผู้ที่มีความจำเป็น 3.72 ● สามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ด้วยตนเอง 3.67 ● มีความอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายได้ 3.63

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ค่าเฉลี่ย	การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
สังคหวัตถุ 4	3.71	<ul style="list-style-type: none"> ● เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมื่อมีโอกาส 3.85 ● เลือกที่จะประพฤติตนให้เป็นคนดี 3.83 ● มีความเสมอต้นเสมอปลายในกิจกรรมของชีวิตประจำวัน 3.67 ● พุดจาสุภาพไพเราะกับทุกคน 3.47
อริยสัจ 4	3.54	<ul style="list-style-type: none"> ● ลงมือปฏิบัติทันทีเมื่อหาทางออกได้ 3.88 ● ไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหา 3.82 ● สามารถหาทางออกหรือแก้ไขได้อย่างถูกวิธี 3.72 ● เป็นคนหนึ่งที่มีความทุกข์เกิดขึ้นในชีวิต 2.75

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะหลักเบญจศีล ค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาคือ หลักพรหมวิหาร 4 ค่าเฉลี่ย 3.90 และน้อยที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ หลักอริยสัจ 4 โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน เช่น หลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติเพราะหลักธรรมมุ่งเน้นให้ผู้คนปฏิบัติดีทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่นสำหรับการอยู่ร่วมกันให้ได้อย่างมีความสุข หลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิตรวมไปถึงคำแนะนำที่จะช่วยให้ให้ผ่านพ้นไปในบางสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อาทิเมื่อพบปัญหาก็กจะใช้หลักธรรมหาทางออกของปัญหาอีกทั้งหลักธรรมยังเป็นเหมือนสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีของสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการประพฤติดีเป็นคนดี เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ตัวเองมีสติรอบคอบ รวมทั้งเป็นหลักที่นำมาปรับใช้ได้ในชีวิตและทำให้เกิดผลดีแก่ตนเอง

วัตถุประสงค์ข้อ 2) วิธีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครปฐมไปใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม นักเรียน จำนวน 12 คน โดยการสัมภาษณ์ และผลการสนทนากลุ่มนักเรียน จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า วิธีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ทั้งในระดับตนเองและผู้อื่นมีดังนี้

ตนเอง

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้กับตนเอง ได้แก่ ช่วยสร้างสรรค์กำลังใจ ให้สามารถทำงานได้อย่างดี หากเวลามีปัญหาการนำหลักธรรมมาเป็นที่พึ่งอย่างน้อยกำลังใจก็ไม่ลดลงขณะเดียวกันก็ยังมีส่วนช่วยให้เกิดข้อคิดในการสอนตัวเอง กลุ่มตัวอย่างยกตัวอย่างหลักศีล 5 โดยการงดเว้นการฆ่าสัตว์ การลักขโมย การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพื่อเจ้อ งตเว้นจากดื่มสุรา การนับถือศีล 5 ควรมิตัดตัวไว้เพราะสามารถใช้ได้เมื่อต้องการหาทางออก ส่วนอิทธิบาท 4 เพื่อบ่มเพาะคุณธรรมแห่งความสำเร็จไม่สับสนระหว่างฉันทะกับตัณหา คือความรักที่จะลงมือทำและความอยากมี อยากได้ อยากเป็น โดยผู้ที่มีความเข้าใจหลักอิทธิบาท 4 จะประเมินตนเองได้ว่า สิ่งที่ตนกำลังทำอยู่จะพบกับความสำเร็จได้หรือไม่

ผู้อื่น

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้กับครอบครัว ได้แก่ การอยู่ร่วมกันกับคนอื่น หากอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจได้ ในครอบครัวก็เสมือนมีตัวกันกระแทก เนื่องจากการอยู่ด้วยกันย่อมจะมีโอกาสเกิดการกระทบกระทั่งกันได้ การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง ในการอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว คือพรหมวิหาร 4 มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่นรวมทั้งมีความเมตตาต่อสัตว์ด้วย มีความสงสารและเห็นใจเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ มีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีประสบความสำเร็จตามปรารถนาไม่มีความอิจฉาริษยา มีการปล่อยวางเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นต้น

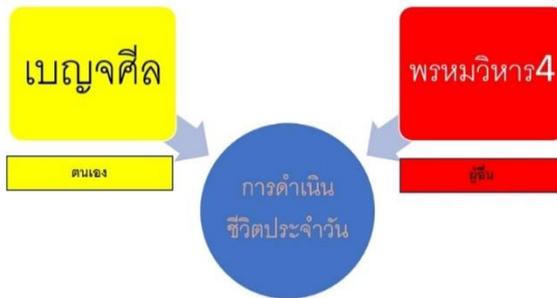
สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กลุ่มตัวอย่าง นำมาใช้ปฏิบัติและเห็นว่าใช้ได้อยู่ในชีวิตประจำวันและใช้ได้เป็นอย่างดีคือ ศีล 5 ในการนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง ส่วนหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติกับผู้อื่น คือ พรหมวิหาร 4

วัตถุประสงค์ข้อ 3) ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ออกแบบโดยเยาวชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาให้ร่วมคิดวิเคราะห์การเลือกหลักธรรมด้วยตนเอง ในกรณีการออกแบบลักษณะดังกล่าวผู้วิจัยจะเป็นเป็นผู้ร่วมออกแบบเมื่อได้คำตอบหลักธรรมจากเยาวชนแล้วและนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนก่อนนำไปเผยแพร่อย่างเป็นทางการ

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

การทำความเข้าใจ (Empathize)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนนำมาใช้ปฏิบัติมีหลายอย่าง โดยนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ศีล 5 เป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้กับตนเองในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีและพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถใช้ปฏิบัติกับผู้อื่น



การนิยาม (Define)

การนิยามคำตอบที่ได้จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง คือ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นให้คนปฏิบัติทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การนำมาปฏิบัติอาจยากแต่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

การสร้างสรรค์ (Ideate)

จากการประมวลผลคำตอบปลายเปิดของนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากแต่มีค่าสูงที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะหลักเบญจศีล ค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาคือหลักพรหมวิหาร 4 ค่าเฉลี่ย 3.90 ขณะเดียวกันผลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างตัวแบบจำลอง

การจำลอง (Prototype)

ได้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ร่าง)

ร่างตัวแบบจำลองก่อนนำไปใช้

ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1. ชื่อรายวิชา ภาษาไทย: หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน

ภาษาอังกฤษ: Buddhist principles in daily life

2. จำนวนชั่วโมง : 4 ชั่วโมง

3. ผู้บรรยาย: อาจารย์ประจำรายวิชา

4. คำอธิบายรายวิชา (Course description)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการสอนให้ปฏิบัติตนในทางสายกลางหลักประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชนในทุกระดับ เป็นการสอนให้ปฏิบัติตนในทางสายกลางด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมต่างๆ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยเบญจศีล และหลักพรหมวิหาร4

5. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

6. เนื้อหาหลักสูตร

- 6.1 เบญจศีล หมายถึง ข้อพึงปฏิบัติห้าประการตามคำสอนในพุทธศาสนา
- 6.2 พรหมวิหาร4 หมายถึง ธรรมที่ควรยึดถือปฏิบัติ

การทดสอบ (Test)

ได้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ไปทดสอบ จำนวน 2 โรงเรียน

ปรับแก้/พัฒนา ตัวแบบฯจำลองก่อนนำไปใช้

ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1. ชื่อรายวิชา ภาษาไทย : หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน
ภาษาอังกฤษ : Buddhist principles in daily life
2. จำนวนชั่วโมง : 4 ชั่วโมง
3. ผู้บรรยาย : อาจารย์ประจำรายวิชา
4. สาระสำคัญ

เบญจศีล หมายถึง ศีล5 ข้อ เป็นการรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ
ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ

พรหมวิหาร4 หมายถึง ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติประกอบด้วย
เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายของของเบญจศีลและพรหมวิหาร4 ได้
2. เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต
3. นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีลและพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้
ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต

เมื่อได้นำตัวแบบฯ ไปทดสอบ ได้มีการปรับแก้หัวข้อย่อยในร่าง
ตัวแบบฯ จำลอง เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

การอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา เรื่อง ค้นหาตัวแบบการนำหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน กรณีศึกษาการออกแบบความคิดเชิง
วิเคราะห์ของกลุ่มเยาวชนชนจังหวัดนครปฐม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยหลักธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คือ หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัย และเสพของมีนเมา โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง จังหวัดสมุทรสาคร ของ (พระสมุห์ชัยรัตน์ สิวาทมโน (ภูมาลี), 2565, น. 3) ที่พบว่า ภาพรวมของการนำหลักศีลห้าไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากแต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเสพของมีนเมามากที่สุดและสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการศึกษาความรู้และพฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ของ (พระมหามันัส ทับประโง้ง, 2554, น. 1-2) ที่พบว่า ระดับความรู้และพฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ ศีลข้อ 5 ห้ามเสพของมีนเมา ในส่วนของการนำมาใช้กับผู้อื่น คือ หลักพรหมวิหาร 4 จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยหลักธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุดคือ พรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะด้านกรุณา โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วของ (พระมหาศราวุธ น้อยนารี, 2558, น. 79-81) ที่พบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านกรุณาอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันหรือเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือเกิดความตึงเครียด กลุ่มตัวอย่างได้เลือกนำหลักธรรม

คำสอนมาประยุกต์ใช้เพราะหลักธรรมเป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิตรวมไปถึงคำแนะนำที่จะช่วยให้เราเมื่อดอกอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ให้เราสามารถผ่านพ้นไปได้เอาทีเวลาเราเจอปัญหาเราก็จะใช้หลักธรรมในการมาช่วยหาทางออกของปัญหา อีกทั้งหลักธรรมยังเป็นเหมือนสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของเราให้เราประพฤตินอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีของสังคม

ประเด็นที่ 2 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking process) 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจ (Empathize) หลักธรรมมีหลายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียน นำมาใช้ปฏิบัติและมีความคิดเห็นว่ามีแต่หลักธรรมที่นักเรียนเห็นว่าอยู่ในชีวิตประจำวันและใช้ได้เป็นอย่างดีคือ ศีล 5 ในการนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง ส่วนหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติกับผู้อื่นคือ พรหมวิหาร 4 2) การนิยาม (Define) หลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติ เพราะหลักธรรมมุ่งเน้นให้ผู้คนปฏิบัติดี ทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น สำหรับการอยู่ร่วมกันให้ได้อย่างที่ความสุขควรนำมาปฏิบัติแต่อยากให้เห็นภาพการประยุกต์ใช้ได้จริง 3) การสร้างสรรค์ (Ideate) จากการระดมสมองของนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนทำให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะหลักเบญจศีล ค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาคือหลักพรหมวิหาร 4 ค่าเฉลี่ย 3.90 ขณะเดียวกันข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างตัวแบบจำลอง 4) การจำลอง (Prototype) ได้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ร่าง) 5) การทดสอบ (Test) เมื่อได้นำได้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไปทดสอบ จำนวน 2 โรงเรียน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่มีประโยชน์และเสนอให้มีการปรับปรุงหัวข้อการใช้ที่เป็นรูปแบบของโรงเรียน โดยในขั้นตอนนี้เมื่อได้ทำการทดสอบจำนวน 1 ครั้ง ทางคณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการนำตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับปรุง และต้องมีการติดตามผล

เพื่อพัฒนาตัวแบบฯให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้มีระยะเวลาจำกัดจึงทำให้ไม่สามารถทดสอบได้หลายครั้ง จะเห็นได้ว่าการคิดวิเคราะห์ (Thinking analysis) ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ออกแบบจากกลุ่มเยาวชนเพื่อเยาวชน เนื่องจากเยาวชนเป็นเจ้าของปัญหาได้มีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ออกแบบการเลือกหลักธรรมด้วยตนเองเมื่อได้หลักธรรมที่นำมาใช้แล้วคณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้ร่วมออกแบบเท่านั้น

ประเด็นที่ 3 พัฒนาการและความท้าทายในวัยรุ่นหรือเยาวชนนั้น มีการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน เพราะช่วงวัยรุ่นถือเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ เป็นช่วงที่ร่างกาย จิตใจ และสังคมของบุคคลผ่านการพัฒนาอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายเป็นอย่างมากโดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาเพราะวัยรุ่นมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมได้มากขึ้น สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและสนใจในเรื่องราวที่เป็นนามธรรมซึ่งได้แก่ ศิลปะ จริยธรรม และปรัชญา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นหลักศีลธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในช่วงวัยรุ่น การส่งเสริมให้วัยรุ่นประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตจำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจเนื้อหาและแก่นแท้ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีเสียก่อน สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับวัยรุ่นด้วยการสอนให้เข้าใจง่าย เน้นหลักการปฏิบัติต่างๆที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะการสอนที่พร้อมยกตัวอย่างแนวทางในการใช้ชีวิตประจำวัน

บทสรุป

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอนมาใช้เพื่อให้ได้ตัวแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจ (Empathize) โดยทำความเข้าใจปัญหาที่ผู้กำลังประสบสามารถทำได้โดยการสัมภาษณ์

ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ปราศจากอคติ มีการทำซ้ำในขั้นตอนนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในที่นี้ คือ ผู้วิจัย ผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ได้ประโยชน์ ซึ่งในที่นี้ก็คือ ผู้วิจัยมีหน้าที่ประมวลผลข้อมูลจากครูและเยาวชน (นักเรียน) 2) การนิยาม (Define) ภายหลังจากการทำความเข้าใจขั้นที่ 1 จึงนำข้อมูลมาสรุปเพื่อระบุว่าผู้ใช้เป็นใครและต้องการอะไร ต้องการแก้ไขเมื่อไหร่ และที่ไหนซึ่งจะทำให้มองเห็นภาพรวมได้มากขึ้นและเป็นแนวทางในการคิดหาวิธีแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี 3) การสร้างสรรค์ (Ideate) เมื่อมองเห็นปัญหาที่ผู้ใช้ต้องการให้แก้ไขแล้วการระดมสมองทำให้ได้แนวคิดแนวทางที่คิดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมโดยให้นำเสนอด้วยการคิดร่วมกันในการระดมสมอง การคิดนอกกรอบถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจและไม่ควรละเลยเพราะจะทำให้ได้มุมมองใหม่ๆ 4) การจำลอง (Prototype) ก่อนที่จะนำไปใช้จริง ต้องมีการสร้างตัวแบบจำลองวิธีการแก้ปัญหานั้นขึ้นมาก่อนเพื่อทดสอบว่าจริงหรือไม่ 5) การทดสอบ (Test) การลงมือทดสอบความคิดเห็นซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะต้องมีการทดสอบซ้ำๆ เพื่อให้ได้ผลการทดสอบที่ดีที่สุด จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และแก้ไขวิธีการต่างๆ พร้อมกันไปด้วย แต่งานวิจัยขั้นนี้ได้ทดสอบ 1 ครั้งเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาของการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ตัวแบบฯ ที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น จึงควรมีการทดลองซ้ำๆ นำไปใช้ซ้ำๆ และนำไปใช้กับกลุ่มเยาวชนในทุกโรงเรียนเพื่อจะให้ผลที่สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงกับบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ พิสมัย และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2558). การศึกษาการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 10(1), 575-588.

- จิราภรณ์ ตังกิตติภาภรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกร อินทุยศ. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563). *ขั้นตอนการทำ Design Thinking สำหรับการแก้ไขปัญหา*. <https://www.popticles.com/business/steps-to-do-design-thinking>
- พระมหามานัส ทับประโงม. (2554). *การศึกษาความรู้และพฤติกรรมการรักษา ศิล 5 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาศราวุธ น้อยนารี. (2558). *การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). *ศาสนาและเยาวชน*. สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พระสมุห์ชัยรัตน์ สีลาวทมน (ภูมาลี). (2565). *ศึกษาพฤติกรรมกรรมการรักษาศีล 5 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) จังหวัดสมุทรสาคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. คลังวิทยานิพนธ์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4568>
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *เยาวชนกับศีลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิธรรมทาน.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education* (3rd ed). Prentice. Hall Inc.
- Siedlikowski, S., Van Praagh, S., Shevell, M., & Carnevale, F. A. (2022). Agency in everyday life: An ethnography of the moral experiences of children and youth. *Children & Society, 36*, 661–676. <https://doi.org/10.1111/chso.12524>
- Sporre, K., Lotz-Sisitka, H., & Osbeck, C. (2022). Taking the moral authorship of children and youth seriously in times of the Anthropocene. *Ethics and Education, 17*(1), 101–116. <https://doi.org/10.1080/17449642.2021.2024991>